

Vážený pan
Mgr. Richard Brabec
Ministr životního prostředí
Vršovická 1442/65
100 10 Praha 10

Veřejná výzva k rovným a transparentním podmínkám při rozhodování a administraci grantů

V Praze dne 24. října
2018

Vážený pane ministře,

Jménem asociace ekologických organizací Zelený kruh si Vám sděluji, že dle názoru členů naší asociace obsahuje rozhodnutí č. 06421762 o poskytnutí grantu SFŽP na projekt Hnutí DUHA *Zero Waste - méně odpadů pro každodenní život* **podmínky, které neúnosně omezují nezávislost a svobodu vyjadřování odborných názorů a návrhů nevládní neziskové organizace**. Podmínky v rozhodnutí stanovují například, že:

- *všechny písemné materiály projektu budou před předáním do tisku či zveřejněním v elektronické podobě schváleny MŽP*. Zde vidíme jednoznačné **omezování svobody slova, nezávislosti a odborných názorů nevládní organizace, které nejsou v souladu se stanoviskem MŽP**. MŽP může tímto nejen zabránit publikování názoru, ale může do textů včlenit i jakékoliv doplnění a přimět nevládní organizaci k převzetí názoru MŽP, bez ohledu na její nesouhlas.
- *všechny autorské články do médií nebo časopisů v souvislosti s tímto projektem budou před zveřejněním verifikovány MŽP*. Jedná se o stejný problém, jako v předchozím bodě. Podmínka navíc odporuje i logice. **Autorský článek je z povahy věci vyjádřením názoru autora**, po verifikaci MŽP (s níž autor nemusí souhlasit) se z něj stává autorský článek MŽP.
- *obsah všech informačních materiálů, které bude HD veřejně prezentovat na infostáních, schválí MŽP*. Zde se problém popsany v předchozích dvou bodech rozšiřuje a **MŽP navrhuje posuzovat i texty, jejichž vznik nefinancovalo či je vydaly jiné organizace**.

- *součástí projektu nesmí být žádná petice proti MŽP*. Tento požadavek není srozumitelný a MŽP jej přes opakované dotazy nijak neupřesnilo, ani neupřesnilo, co to znamená petice “proti MŽP”. Myslí se tím jakákoliv aktivita, kdy se lidé v souvislosti s problematikou řešenou v projektu budou vyjadřovat k politice MŽP a žádat zlepšení nakládání s odpady? Pokud ano, jedná se o **podmínku zcela v rozporu se smyslem existence neziskových organizací, jejichž role v občanské společnosti je bez možnosti takto vystupovat nemyslitelná**.
- *aktivity projektu nesmí být v rozporu s Plánem odpadového hospodářství ČR 2015-2024 a POH ČR zároveň nesmí být kritizován žádnou peticí*. Zde je nutné připomenout, že závazný cíl POH ČR je míra recyklace komunálních odpadů v přepočtu 38 %, odpovídá tedy loňské skutečné míře recyklace komunálních odpadů. Má-li ale dojít ke zlepšení, musí projekt samozřejmě navrhnout kroky k daleko vyšší míře recyklace. Od 4. července 2018 platí evropské cíle pro recyklaci ve výši 55 % k roku 2025, 60 % k roku 2030 a 65 % k roku 2035. POH ČR tedy bude muset doznat podstatné aktualizace, a to v době běhu projektu. **Jeho současné nastavení tedy z principu nelze respektovat**.
- *v rámci tiskových zpráv v projektu nesmí příjemce grantu negativním způsobem ovlivňovat energetické využití odpadů*. Zde je nutné uvést, že tlak na energetické využívání odpadů, který v ČR sledujeme, může vést k vybudování nadměrných kapacit zařízení pro energetické využívání odpadů, které mohou oslabit prevenci a recyklaci odpadu (tento efekt můžeme sledovat v městech, kde již taková zařízení stojí či při analýze projektu firmy ČEZ v lokalitě elektrárny Mělník). **To je v přímém rozporu s cílem projektu**, kterým je omezování množství odpadu (rozpor je patrný už z názvu projektu). Jakkoliv je energetické využívání lepším způsobem nakládání s odpady, než skládkování a jeho kapacitu bude třeba zvýšit a jakkoliv není projekt zaměřen přímo na kritiku nadměrných kapacit pro spalování odpadů, není možné se vyhnout varování před snahami podkopat prevenci a recyklaci odpadu. Takové konstatování se ovšem dá vyložit jako “negativní ovlivňování energetického využívání odpadů”.

Při nesplnění kterékoliv z podmínek může SFŽP na základě podnětu z MŽP zastavit financování celého projektu (což znamená i vrácení již utracených peněz). A to kdykoliv do finálního ukončení projektu, což může být i v letech 2021 či 2022, vzhledem k tomu, jak dlouho trvá SFŽP tyto granty po ukončení uzavřít.

Výše uvedené podmínky vzbuzují obavy nejen svým obsahem, ale také tím, že:

- **nebyly známy předem** (prostřednictvím výzvy k podávání návrhů na projekty) a objevily se, až v rozhodnutí.
- **jsou požadovány pouze u jediné organizace** (která v oblasti odpadů prosazuje zlepšení prevence a recyklace a také kritizuje tlak na vznik nadměrného množství zařízení na energetické využívání odpadů). Ostatní příjemci grantů v oblasti odpadů, ani v jiné oblasti, takové podmínky vůbec nemusí splňovat.

- zástupci odborů MŽP, které byly v popsaných podmínkách uvedeny jako kontrolní, o obsahu podmínek a praktické spolupráci odmítali diskutovat, respektive jen **opakovaně tvrdili, že s jejich stanovím nemají nic společného.**
- **nebyl využit standardní a osvědčený způsob řešení rozdílných názorů** na dílčí záležitosti, jakým je povinné uvádění věty typu *“za obsah projektu zodpovídá Hnutí DUHA, uvedené názory nejsou oficiálním stanoviskem MŽP a MŽP za ně nemůže být činěno zodpovědným”*.

Je samozřejmě možné dělat projekt, který se zakázaným činností vyhne, ale **tím by se Hnutí DUHA dopustilo nerespektování zásadních souvislostí či dokonce by bylo donuceno jednat proti svému přesvědčení, odborným názorům i strategii.** Co když MŽP řekne, že neschválí text, dokud v něm nebude napsáno, že pro řešení odpadů je potřeba postavit ministerstvem stanovený počet spaloven? A co když se MŽP rozhodne přes projekt ovlivňovat i jiné aktivity a kritické názory? Říci, že příjemce v tak administrativně náročném projektu udělal chybu a zastavit na základě toho financování nebude problém a následné dohadování pak může trvat roky. Nechceme podezírat MŽP z takových úmyslů, ale dosavadní podivné chování z jeho strany nezbuzuje v tomto směru velkou důvěru.

Uvedený případ je, navíc podle našeho názoru, v přímém rozporu s [Etickým kodexem úředníků a zaměstnanců veřejné správy](#) – konkrétně s bodem *„Úředník a zaměstnanec veřejné správy dbá na to, aby jeho rozhodování bylo objektivní, nestranné a přijaté řešení bylo vždy v souladu s veřejným zájmem. Při rozhodování nesmí úředník a zaměstnanec veřejné správy preferovat osobní či skupinové zájmy ani se nechat ovlivnit pozitivními či negativními vztahy ke konkrétním osobám. Úředník a zaměstnanec veřejné správy se zdrží také všeho, co by mohlo ohrozit důvěru v nestrannost jeho rozhodování.“*. Kodexem se musí řídit všichni pracovníci veřejné správy.

Přijetí finančních prostředků za výše uvedených speciálních podmínek je také v rozporu s [Etickým kodexem Zeleného kruhu](#) – konkrétně s bodem *„Vyhýbat se takovým zdrojům finančních prostředků nebo jiných hmotných statků, které navodí střet zájmů, sníží nezávislost či nestrannost“*. Tento kodex je přitom závazný pro všechny členské organizace Zeleného kruhu a takové jeho porušení by mohlo vést k vyloučení organizace ze Zeleného kruhu. **Rovněž je v rozporu s Kodexem etického fundraisingu samotného Hnutí DUHA**, které v grantové soutěži s předmětným projektem uspělo. Konkrétně s bodem *“Nepřijímáme příspěvky, které by snižovaly naši nezávislost.”* a s bodem *“Poskytnutím daru nevzniká donorovi nárok na zasahování do rozhodovacích procesů Hnutí DUHA.”*

Ministerstvo životního prostředí (stejně jako jiné orgány státní správy) musí prostředky daňových poplatníků spravovat transparentně. Poptává proto projekty formou veřejné grantové soutěže s předem veřejně známými podmínkami. Jedině tak může ministerstvem jmenovaná odborná komise vybrat z nabídek takové projekty, které zadané podmínky splňují nejlépe. Jedině tak mohou úředníci ministerstva postupovat s péčí řádného hospodáře. A tak také až dosud postupovali.

Do výsledků soutěže proto nelze dodatečně ukládat vítězům grantových řízení věcné podmínky, které realizaci projektu výrazně komplikují či ji prakticky vylučují, jako se tak stalo v uvedeném případě. Stát tím předem vylučuje riziko, že by úředník uplatnil své sympatie či antipatie k některému z vybraných projektů či jeho nositelů a předchází tak porušení výše uvedených pravidel závazných pro úředníky veřejné správy. V uvedeném případě, ale mechanismy MŽP historicky poprvé selhaly a došlo právě k uvedenému nepřipustnému jednání. Pokud je nám známo, tato kauza nemá žádný precedent v celé historii existence ministerstva životního prostředí.

Podmínky, které MŽP ex post nastavilo, jsou neetické, nepřijatelné a vedly by k překážkám realizace projektu, tedy i nevhodnému nakládání s veřejnými prostředky. Jsme naopak jednoznačně přesvědčeni, že nezávislost ekologických organizací je v nejlustnějším zájmu MŽP. Pouze o nezávislé ekologické organizace se lze opřít v - často velmi náročném - prosazování zdravějšího prostředí a lepší ochrany přírody.

Vážený pane ministře, dovoluji, abych Vás jménem nevládních organizací a sítí sdružených v Asociaci ekologických organizací Zelený kruh vyzval, abyste zajistil transparentní správu veřejných prostředků, nestranný přístup při posuzování grantových žádostí a partnerské nastavení podmínek udělovaných grantů resortem životního prostředí. Žádám Vás také, abyste zajistil dodržování pravidel *Etického kodexu úředníků a zaměstnanců veřejné správy* na ministerstvu životního prostředí, který byl dle názoru Zeleného kruhu porušen.

S pozdravem

Daniel Vondrouš

ředitel

+420 724 215 068

daniel.vondrous@zelenykruh.cz